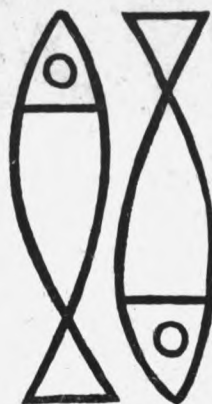

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Splinter en Balk

„Oordeelt niet, opdat gij niet geoordeeld wordt....”

Matth. 7 : 1—5.

Deze verzen zijn nog een uitwerking van Matth. 5 : 13—16. Daar heeft de Here Jezus van de gemeente gezegd, dat zij is het zout der aarde, het licht der wereld, een stad op een berg. Omdat zij het licht der wereld is komt tot haar ook het bevel: „Laat zo uw licht schijnen voor de mensen, dat zij uw goede werken mogen zien en uw Vader, die in de hemelen is, verheerlijken”.

In het voorafgaande heeft de Heiland z'n discipelen geleerd, hoe hun verhouding tot God moet uitkomen in hun godsdienstige handelingen en in hun omgang met geld en goed. Maar dat onderwijs zou niet volledig zijn, als ook niet was gesproken over de verhouding tot God ten opzichte van de naaste. En dáárvoor gaat het in onze tekst.

We staan niet alleen op de wereld, maar leven in gemeenschap met anderen. Met broeders en zusters in de kerk, maar ook met degenen „die buiten zijn”. En die „anderen” zijn geen zondeloze engelen, maar zondige mensen. Ze hebben vele gebreken en zwakheden, soms ergerlijke zonden. Hoe moeten we daarmee aan en wat moeten we er tegen doen?

Jezus zegt: „Oordeelt niet, opdat gij niet geoordeeld wordt”. Dat klinkt ons vreemd in de oren. Mogen we geen oordeel over onze naasten hebben? Moeten we dan het kwade niet kwaad noemen en het goede geen goed? We hebben onze ogen toch niet in de zak en gaan toch niet als blinden door het leven? Mogen we niet onderscheiden tussen goed en kwaad, tussen heilig en onheilig, tussen rechtvaardigen en onrechtvaardigen? Dat bedoelt Jezus stellig niet.

Dat blijkt duidelijk b.v. uit vs 6. Als we het heilige aan de honden niet mogen geven, dan moeten we onderscheiden wie „honden” zijn. En als we onze paarden niet voor de zwijnen mogen werpen, moeten we beoordelen wie „zwijnen” zijn. En als we ons moeten wachten voor valse profeten, dan moeten we door de schapenvacht heen hun roofgierige aard zien, die blijkt uit de vruchten.

Maar wat bedoelt de Heiland dan met deze woorden?

We zouden heel precies kunnen vertalen: „Werp u niet als rechter op, opdat gij zelf niet onder het rechterlijk vonnis valt”.

Het werk van een rechter is oordelen en vonnis vellen en vergelden. Tot dat werk zijn alle mensen geneigd, zonder er toe geroepen te zijn. Die neiging zit ook in het hart van de discipelen van Christus. En we zijn in ons oordelen lang niet mals. We zijn harde „meesters” over de zonden van anderen. En rechtvaardig zonder barmhartigheid over de zonden van broeders. Wat anderen doen vinden we al gauw een „schandaal”, en we kunnen ons ganselijk niet begrijpen hoe men zus of zo kan optreden. En we vergeten dat ook wij voor het gericht Gods niet bestaan kunnen en dat ook in ons nog velerlei zwakheden en gebreken zijn.

Jezus herinnert ons aan het vonnis, dat over ons voltrokken zal worden. Eerst had Hij gezegd: „Zalig zijn de barmhartigen, want hun zal barmhartigheid geschieden” (Matth.

5 : 7). Verder ook nog: „Indien gij de mensen hun misdaden vergeeft, zal uw hemelse Vader ook u vergeven; maar indien gij de mensen niet vergeeft, zal ook uw Vader uw misdaden niet vergeven” (Matth. 6 : 14, 15).

Wij kunnen dus verwachten, dat God ons zó zal behandelen, als wij anderen behandeld hebben. Dat herhaalt de Heiland nu in 7 : 2: „Want met het oordeel, waarmee gij oordeelt, zult gij geoordeeld worden, en met de maat, waarmee gij meet, zal u gemeten worden”. Zijt gij hard en onbarmhartig in uw oordeel, dan zullen de mensen u even hard en onbarmhartig vonnissen en gij zult hen niets kunnen verwijten.

Maar mij dunkt, dat de Here Jezus vooral denkt aan het oordeel, dat God over ons vellen zal. We moeten niet denken, dat wij het gericht zullen ontgaan. We kunnen niet verwachten, dat God ons met een andere maat zal meten dan waarmee wij gemeten hebben. „Want onbarmhartig zal het oordeel zijn over hem, die geen barmhartigheid bewezen heeft; barmhartigheid (d.w.z. barmhartigen, die barmhartigheid bewezen hebben) roemt tegen het oordeel (d.w.z. gaat in het gericht vrijuit)” (Jac. 2 : 13).

Als we bedenken, dat wij voor Gods rechterstoel gesteld zullen worden en dat wij dan alles van Gods barmhartigheid moeten verwachten, dan zullen we ook in ons „oordelen” van anderen barmhartig worden. Dan zullen we ook voorzichtig zijn in ons „oordelen”. God heeft ons niet als rechter aangesteld over alle mensen. Wij hebben ons vonnis niet uit te spreken over zonden van allen en een iegelijk. Zelfs in ons denken over anderen moeten we voorzichtig zijn. Wie rechter wil zijn moet met alle omstandigheden op de hoogte zijn. Moet precies weten, wat er gezegd is en wat er gebeurd is. Rekent met verzachtende omstandigheden enz., enz. Als rechter optreden is zeer verantwoordelijk en moeilijk werk. Als we er niet toe geroepen worden moeten we ons dat werk niet aanmatigen. En als we er toe geroepen worden, als vader in het gezin, of als ambtsdrager in de kerk, of als overheidspersoon, dan mogen we wel eerst ons zelf stellen voor Gods rechterstoel en God bidden om genade en wijsheid en barmhartigheid, om daarna ons werk als rechter zo te doen, dat het Gode moge behagen.

Wat heeft de Heiland het leven der mensen gekend.

Hoe heeft Hij het menselijk hart doorgrond en de samenleving doorzien. Verwijtend vraagt Hij: „Wat ziet gij de splinter in het oog van uw broeder, maar de balk in uw eigen oog bemerkt gij niet? Hoe zult gij dan tot uw broeder zeggen: Laat mij de splinter uit uw oog wegdoen, terwijl, zie, de balk in uw oog is? Geveinsde, doe eerst de balk uit uw oog weg; dan zult gij scherp kunnen zien en zo de splinter uit het oog van uw broeder wegdoen” (vs 3—5).

Hoe komt dat toch, dat we de zonden van anderen zo duidelijk zien, terwijl we zó weinig erg hebben in eigen grote gebreken, dat we soms niet weten wat we nu eigenlijk voor God hebben te belijden en waarvoor we vergeving hebben te vragen? Waarom willen we anderen bedokteren en van hun kleine gebreken afhelfen, terwijl we soms totaal blind zijn voor eigen grote fouten?

Jezus had die geveinsdheid gezien in het

optreden van de Schriftgeleerden. Ze trokken de neus op voor hoeren en tollenaars. Ze verachtten de schare, die de wet niet kende. Ze timmerden hardhandig op de arme schapen, die ze eerst door het opleggen van zware lasten de ingang in het koninkrijk der hemelen hadden versperd. En ze zagen niet, dat ze zelf onbarmhartig waren en liefdeloos en vol van haat tegen hun broeders, zodat ze Gods oordeel niet konden ontgaan. Ze zagen wel de splinters bij anderen, maar de balk in eigen oog zagen ze niet. Tegen die „geveinsdheid”, die toneelspelerij waarschuwt de Here z'n leerlingen.

Daartegen waarschuwt Hij ook ons.

Want we moeten maar niet denken, dat die zonde voor ons niet gevaarlijk is. Voor anderen hebben we de ijzeren roede bij de hand, maar als het ons zelf betreft trekken we fluwelen handschoenen aan. Als anderen zich tegen ons misgaan, hebben we geen pardon, maar voor eigen gebreken hebben we duizend verontschuldigheden bij de hand.

Nu moeten we niet zeggen: Zo is de mens nu eenmaal en dat zal wel zo blijven. Maar we moeten doen, wat de Here wil: „Doe eerst de balk uit uw oog weg”. Dat wil zeggen: Belijd eigen zonde aan uw hemelse Rechter. Die tevens in Christus uw hemelse Vader is. Hij is genadig en barmhartig. En vergeef menigvuldig. En breek dan door de kracht van Gods genade met uw zonde, die een balk is in vergelijking met het gebrek van uw broeder. En als zo uw verhouding met God in orde is, dan kunt ge ook in oprechtheid uw broeder van dienst zijn. Door met wijsheid en voorzichtigheid en vooral met broederlijke liefde hem op een verkeerde daad of woord te wijzen.

Ik verwonder mij wel eens over de vrijmoedigheid, waarmee sommigen rechter spelen over anderen. Ze hebben hun oordeel in een bepaalde zaak kant en klaar. Ze weten beslist, dat die vent niet deugt of dat die dominé koppig is en dat de schuld van dat „rommel-tje” daar bij die en die ligt. En als ze gevraagd wordt hoe ze aan dat oordeel komen en hoe ze dat alles zo beslist weten, dan blijkt soms, dat ze het alleen maar van horen zeggen hebben. En dan toch maar als rechter optreden!

Als we het woord van de Heiland ter harte nemen, zijn we er niet zo happig op om rechter over anderen te zijn. Worden we uiterst voorzichtig in ons oordeel. Onthouden we ons duizendmaal liever van een vonnis, dan dat we onverhoord oordelen en veroordelen. Dan worden we streng tegen ons zelf, mild tegen anderen. Dan bidden we om een zuiver oog voor eigen gebreken. En om een barmhartig oordeel over zonden van anderen. En dan is het ons hartelijk begeren, dat we bewaard worden voor wat David overkwam. Toen Nathan hem het bekende verhaal deed over de roof van het ene ooïlam, had David direct zijn vonnis klaar: Die man is een kind des doods. Maar zélf had hij Uria laten vermoorden en diens vrouw „geroofd”. En daarvoor was hij blind. De balk in eigen oog merkte hij niet.

Ik moet maar niet denken, dat dit mij niet kan gebeuren. En gij moet maar niet menen, dat u dit niet kan overkomen.

„Arglistig is het hart boven alles, ja verderfelijk is het; wie kan het kennen? Ik, de HERE, doorgrond het hart en toets de nieren, en dat, om aan een ieder te geven naar zijn wegen, naar de vrucht zijner daden” (Jer. 17 : 9).

H. J. Jager.

Wat is er geschied?

II

„Voorwaardelijk” — „onvoorwaardelijk”

In ons artikel van vorige week wezen wij erop, dat de Vervangingsformule als officiële, bindende leeruitspraak is „terzijde gesteld”.

Maar tegelijk vestigden we er toen ook reeds de aandacht op, dat de synode van Utrecht omtrent de leer toch nog iets méér heeft uitgesproken.

Neen, wat de synode nog méér over de leer uitsprak mag niet als een nieuwe leeruitspraak worden aangemerkt. Want de synode verklaarde uitdrukkelijk, dat zij de vervangingsformule terzijde stelde, „zonder een andere in haar plaats te stellen en zich voor de regel des geloofs inzake de leer der kerk aangaande genadeverbond en doop te houden aan hetgeen de drie formulieren van enigheid zelf daarover uitspraken”. Maar zonder een nieuwe leeruitspraak uit te vaardigen zei ze metterdaad toch óók nog wat over de leer.

Zij sprak namelijk ten aanzien van de geschilpunten, welke er nog overblijven, uit, dat deze geen oorzaak behoeven te zijn voor blijvende kerkelijke verdeeldheid, „wanneer men wederzijds aan hetgeen blijkens de formulieren der kerk in de leer van het verbond steeds tot zijn recht behoort te komen, n.l. de soevereine verkiezende genade van God en de krachtadige werking van Zijn Geest, de roeping tot geloof en bekering en menselijke verantwoordelijkheid niet tekort doet; **hetzij doordat men de verbondsbeloofte doet opgaan in een voorwaardelijke toezegging, of wanneer men de krachtadige werking van de Heilige Geest niet tot de verbondsweldaden rekent: hetzij wanneer men de verbondsbeloofte zou doen opgaan in een onvoorwaardelijke toezegging, waarbij voor de oproep tot geloof en bekering geen plaats of slechts een verzwakte betekenis zou overblijven**”.

In deze uitspraak heb ik een paar zinnen onderstreept. Daar vooral komt het op aan.

Verleden week merkte ik reeds op dat deze uitspraak wat haar zakelijke inhoud betreft ons niet raakt.

We zullen er nu nog wat nader op ingaan.

* * *

Vooraf moge ik er nog even op wijzen dat het noodzakelijk is uitspraken als deze zeer kritisch te bekijken.

Niet uit wantrouwen, maar omdat wat een kerkelijke vergadering uitspreekt volstrekt ernstig moet worden genomen.

Bovendien hebben we met uitspraken als deze verschrikkelijke dingen beleefd. Zoals reeds zo dikwijls werd aangetoond, werd b.v. de „korte verklaring” van 1905 in 1942 opnieuw door de synode uitgesproken, maar toen met een tendens, welke niet overeen kwam met wat de uitspraak van 1905 beoogde.

Men moet daarom ten aanzien van uitspraken als bovengenoemde steeds vragen: Wat zit er in? Wat kan er in zitten? Wat kan men ermee doen?

Tegelijk wil ik er ook nog even op wijzen, dat deze uitspraak een andere is dan oorspronkelijk werd voorgesteld.

In het voorstel van de commissie stond namelijk dit: „dat door deze terzijdestelling niets wordt afgedaan van wat in de Gereformeerde Kerken steeds als onbetwistbaar heeft gegolden: enerzijds de soevereine en verkiezende genade van God en de krachtadige werking van Zijn Geest, anderzijds de roeping tot geloof en bekering en de menselijke verantwoordelijkheid; en dat zij dienovereenkomstig blijft afwijzen iedere voorstelling, die in de leer van het Verbond of aan het een of aan het ander te kort doet, b.v. doordat men de verbondsbeloofte doet opgaan in een voorwaardelijke toezegging, of wanneer men de krachtadige werking van de Heilige Geest niet tot de verbondsweldaden rekent; evenzeer wanneer men de belofte zou doen opgaan in een onvoorwaardelijke toezegging, waarbij voor de oproep tot geloof en bekering als eis van het Verbond geen plaats of slechts verzwakte betekenis zou overblijven”.

In deze woorden werd gesproken van de bekende „twee lijnen” in de leer des verbonds waarover reeds zo veel te doen is geweest. Maar dat is gelukkig vervallen. En daarvoor

kwam in de plaats wat hiervoor reeds werd geciteerd.

Daarmee hebben we dus alleen te maken.

Ik wil nu de thans aanvaarde uitspraak wat van naderbij bekijken. En dat wel tegen de achtergrond van het verleden.

* * *

Zoals overbekend is, werd in de veertiger jaren, in de beruchte „Toelichting” en het nog beruchter „Praeadvies”, in verband met de belofte des verbonds steeds geopereerd met tweeërlei belofte, of een tweeërlei aspect van de belofte.

Enerzijds hebben we, zo kon men in deze stukken lezen, in het verbond te doen met een „onvoorwaardelijke heilsbelofte” — een „heilsverzekering”, welke alleen voor de uitverkorenen is bestemd —, die de „specifieke inhoud vormt van verbond en sacrament”. Dit is de eigenlijke verbondsbeloofte, de verbondsbeloofte naar haar volle zin.

Maar anderzijds is er in het verbond ook een „voorwaardelijke belofte”, een belofte welke niet meer is dan een krachtige aanbieding van het heil. Deze belofte, of dit aspect van de belofte komt alle bondelingen toe.

In overeenstemming met deze constructie, als gevolg daarvan, kwam men er voorts toe te spreken van een doop **in volle zin** en een doop **in niet volle zin**.

De doop in de volle zin van het woord is dan de doop, welke die volle verbondsbeloofte verzegelt, de doop in niet volle zin is niet meer dan de verzegeling van de tot alle dopelingen met bijzondere kracht komende voorwaardelijke belofte, oftewel aanbod des heils.

De constructie van deze tweeërlei belofte vond men ook in de Vervangingsformule.

Daarin werd immers enerzijds uitgesproken dat God in de belofte „niet alleen betuigt, dat een iegelijk die in zijn zoon gelooft, het eeuwige leven heeft” — dit is de voorwaardelijke belofte, de belofte naar haar algemeen aspect, de belofte die met bijzondere kracht naar alle dopelingen toekomt —, maar dat God **anderzijds** ook zegt; dat Hij in die belofte ook de Heilige Geest toezegt, „die het geloof werkt, waardoor Hij ons Christus en al zijn weldaden deelachtig maakt” — dit is de belofte des verbonds in specifieke zin, de belofte naar haar bijzonder aspect, de belofte die alleen aan de uitverkorenen toekomt en het bezit van de zaligheid zonder meer garandeert.

* * *

Tegenover deze theologische constructie omtrent tweeërlei belofte of aspect van de belofte, hebben wij steeds gewezen op de éne en ondeelbare verbondsbeloofte zoals de HERE die in de doop verzegelt.

Juist hier hebben wij ons bewust en hardnekkig verzet tegen het indringen van de theologie in het „eenvoudige” Woord Gods en het heersen der theologie over dat woord.

Wij zijn daarbij steeds uitgegaan van wat de Here openlijk en voor ieder verstaanbaar aan de kinderen des verbonds doet en tot hen zegt.

En wat doet en zegt God nu aan die kinderen.

Wel Hij dóópt ze.

Zeker, door middel van een dienaar, maar desondanks doet Hij het toch geheel en al zelf.

En als God die kinderen doopt, dan zegt Hij tegen die kinderen, tegen al die kinderen hoofd voor hoofd, hetzelfde.

Altijd weer zegt hij dezelfde onbeschrijfelijk heerlijke woorden: Ik doop jou in mijn Naam, in de Naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

Welnu als God tegen de kinderen die Hij doopt woordelijk hetzelfde zegt, dan **zegt** hij ook tot al die kinderen volstrekt **hetzelfde**.

Of, anders gezegd, dan is ook de **inhoud** van die woorden dezelfde. Het is onmogelijk dat God als hij vele mensen met **dezelfde woorden** aanspreekt, tot die mensen ook niet **precies hetzelfde** zou zeggen!

Of, nog preciezer gezegd: als God met precies dezelfde woorden een toezegging doet, dan moet ook de **inhoud** van die toezegging dezelfde zijn.

Of is het niet dubbelzinnig als men aan een

UIT DE INHOUD:

<i>Splinter en Balk</i>	H. J. J.
<i>Wat is er geschied? (II)</i>	C. V.
<i>De taal der getallen (III b)</i>	C. v. d. L. en J. C. v. d. L.
<i>Eenzaam maar niet alleen (VI)</i>	G. P.
<i>Met David onder de leden</i>	J. B.
<i>De ontvangst van Kroestsjef in de Ver. Staten</i>	J. M.
<i>Boekbespreking</i>	K. J. P.
<i>Persschouw</i>	C. V.

aantal mensen met **volmaakt dezelfde woorden** iets toezegt, en hun met diezelfde woorden toch **niet hetzelfde** toezegt?

Het gaat hier om de „eerlijkheid” van God in zijn spreken. Het gaat hierom, dat God niet dubbelzinnig is in zijn spreken, dat Hij oprecht is in zijn woord, ook en vooral als Hij kinderen doopt.

Vollenhoven schreef eens het fijne woord: „Ook God heeft zijn geheimen. Dat zegt Hij zelf soms, maar dan gebruikt Hij ook het woord geheim. En daar is geen vervalsing bij. Daar zijn zaken die God voor Zichzelf houdt, die Hij op Zijn tijd openbaart. Dat raakt niet de kwestie van eerlijkheid. Eerlijkheid is niet alles zeggen wat men op zijn hart heeft; in de praktijk plegen de ergste brokken te komen, wanneer men die opvatting van eerlijkheid huldigt. Maar eerlijkheid wil zeggen dat men meent wat men zegt, en dat men staat voor de oprechtheid van zijn woord”.

Welnu, God is ook eerlijk ten aanzien van het woord, dat Hij in de doop tot alle kinderen spreekt. Neen, Hij zegt bij de doop in de daarbij door Hem gesproken verbondsbeloofte ook niet alles wat Hij omtrent zo'n kind weet. Hij houdt ook ten aanzien veel „geheim”, veel voor Zichzelf, veel dat Hij te zijner tijd zal openbaren. Hij zegt b.v. nooit bij de doop: jij komt vast en zeker in de hemel. Maar wat God in de doop duidelijk tot alle kinderen **gelijkelijk** zegt, dat „meent” Hij. Daar kunnen we volkomen op aan.

* * *

En wat zegt God nu in de doop tot ieder kind?

Wat is de „inhoud” van dat wonderlijke woord: Ik doop, Ik dompel jou in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest?

Dat heeft de kerk in haar doopsformulier op prachtige wijze uiteengezet.

Volgens dat doopsformulier worden door God in en door de doop tot **ieder kind** drie dingen gezegd.

In de **eerste plaats**: jij bent in zonden ontvangen en geboren en daarom ben je een kind des toorns zodat je in het rijk van God niet kunt binnenkomen dan alleen wanneer je opnieuw geboren wordt. Ik vermaan je nu in de doop een mishagen aan je zelf te hebben, je voor God te verootmoedigen en je reinigmaking en zaligheid buiten jezelf te zoeken.

In de **tweede plaats** zegt God tot iedere dopeling in diens doop: Ik betuig je in deze doop óók de afwassing der zonden door Jezus Christus. Daarom doop ik je in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Als ik je nu in de naam van de Vader doop, betuig en verzegel ik, de Vader, jou, dat Ik een eeuwig verbond der genade met je opricht en je tot mijn kind en erfgenaam aanneem. En als Ik je in de naam van de Zoon doop, dan verzegel ik, de Zoon, je, dat Ik je was in mijn bloed van al je zonden, je opnemend in de gemeenschap van mijn dood en opstanding. En als Ik je doop in de naam van de Heilige Geest, dan verzeker ik, de Heilige Geest, je door dit heilig sacrament, dat Ik in je wonen wil en je tot lidmaat van Christus wil heiligen, je toeëigenend wat je in Christus hebt, namelijk de afwassing der zonden en de dagelijkse vernieuwing van je leven.

En in de **derde plaats** zegt God in de doop tot iedere dopeling: Omdat in ieder verbond twee partijen zijn, vermaan en verplicht ik je tot een nieuwe gehoorzaamheid; namelijk dat je Mij, de drieënige God, Vader, Zoon en Heilige Geest, zult aanhangen, betrouwen en liefhebben van ganser harte, van ganser ziele

en met alle krachten, de wereld zult verzaken, je oude natuur doden en in een godzalig leven wandelen.

* * *

Zie, dit alles, in onlosmakelijke verbondenheid en eenheid, zegt de Here nu volgens de Gereformeerde Kerken tot iedere dopeling.

Indedaad, dat alles, in een onlosmakelijke, onverbreekelijke verbondenheid met elkaar.

En zó, in deze onlosmakelijke eenheid met wat daarbij door God gezegd wordt, komt nu de belofte des Verbonds, de verbondsbelofte van de Driëenige God, tot alle kinderen, die God doopt. En zo blijft die belofte des Verbonds tot alle dopelingen komen, dag in dag uit.

En als nu die dopelingen kinderlijk de belofte geloven en in nieuwe gehoorzaamheid gaan wandelen — iets dat van het begin tot het eind uitsluitend en alleen een werk is van Gods genade — dan ontvangen zij op Gods tijd de eeuwige zaligheid.

Doen zij dat niet, dan behoren zij — en dat is geheel en alleen hun eigen schuld — tot de mensen van wie God zegt: Hoeveel zwaarder straf, meent gij, zal hij verdienen, die de Zoon van God met voeten heeft getreden, het bloed des verbonds, waardoor hij geheiligd was, onrein geacht en de Geest der genade gesmaad heeft (Hebr. 10 : 29). En: Zij verloochenen de Heerser, die hen gekocht heeft en brengen een schielijk verderf over zichzelf (2 Petr. 2 : 3).

In prediking en vermaan moet alles wat God in en bij de doop sprak met alle klem op de ziel van de gedoopten worden gebonden. Maar bij dat evangelie omtrent de doop komen die termen voorwaardelijke en onvoorwaardelijke belofte helemaal niet te pas. Ze zijn daarbij geheel en al overbodig — en gevaarlijk.

Ja, zeker, als men een theologische leer omtrent de doop gaat ontwikkelen, als men dus over de doop gaat theoretiseren dan duiken deze woorden vaak op. Zo ging het steeds weer, óók in de gereformeerde kerken.

Maar wat zijn ze dan gevaarlijk! Wat scheppen ze een misverstand. Wat is een lange gebruiksaanwijzing nodig voor het zonder gevaar hanteren daarvan. Wat hebben ze de heerlijkheid en de ernst van de doop dikwijls vertroebeld.

En daarom: in de „leer der kerk” moeten ze contrabande zijn. Ze komen ook niet in de confessie voor. En ze moeten er ook maar nooit in komen.

* * *

Daarom kan m.i. het boven-geciteerde synodale woord niet zonder meer worden aanvaard.

Want men kan die woorden zó lezen — en deze lezing is de meest voor de hand liggende:

Er is aan de verbondsbelofte tweeërlei zijde, tweeërlei aspect. Namelijk een voorwaardelijk en een onvoorwaardelijk.

Men kan immers de verbondsbelofte zien en over haar spreken als een voorwaardelijke toezegging. Dan let men er op, dat daarin het beloofde heil wordt toegezegd op voorwaarde van geloof en bekering.

Maar men kan de verbondsbelofte ook zien en over haar spreken als een onvoorwaardelijke heilstoezegging, welke alleen voor de uitverkorenen geldt en die van die aard is, dat zij die deze belofte ontvingen het heil vast en zeker deelachtig zullen worden.

Maar zie, nu moet men oppassen, dat men niet eenzijdig wordt.

Men moet die verbondsbelofte niet uitsluitend onder het éne of het andere aspect zien. Men moet haar niet uitsluitend als voorwaardelijke, maar ook niet uitsluitend als onvoorwaardelijke belofte zien. Of, anders gezegd: men moet haar niet laten opgaan in een voorwaardelijke toezegging, maar evenmin haar laten opgaan in een onvoorwaardelijke toezegging. Neen, men moet het juiste evenwicht bewaren. De verbondsbelofte is immers „enerzijds” voorwaardelijk, maar ook „anderzijds” onvoorwaardelijk.

Op deze wijze wordt de constructie van een belofte die deels voorwaardelijk en deels onvoorwaardelijk is met huid en haar in het kerkelijke spreken over het Evangelie ingevoerd.

Men kan de geciteerde synodale woorden misschien ook wel anders uitleggen. Maar de hier gegevene is èn historisch èn logisch de meest voor de hand liggende.

Want we denken juist in dit verband als

vanzelf aan de in ditzelfde synodebesluit voorkomende uitspraak, dat de vervangingsformule — waarin over de belofte onder het genoemde tweeërlei aspect gesproken wordt — niet in strijd is met Schrift en confessie.

Kàn men de genoemde woorden inderdaad ook anders uitleggen —, als dus een andere interpretatie daarvan mogelijk of ook bedoeld is — dan zijn deze woorden zakelijk gezien dubbelzinnig. Maar ook dan zijn ze als kerkelijke woorden bedenkelijk en gevaarlijk.

* * *

Als je dit alles overdacht en geschreven hebt, komt als vanzelf de verzuchting op: waarom sprak de synode ook nu weer niet van de Verklaring van Gevoelen?

O neen, niet om die kerkelijk te ijken. Of om ze als confessionele uitspraak te accepteren! Zo was ze nooit bedoeld en dat mag ze ook nooit worden!

Nog eens: aan zo iets dachten en denken we niet!

Maar als de synode gezegd had, dat wat in de Verklaring van Gevoelen staat — we gaven boven de inhoud daarvan nog eens zakelijk weer — vrijuit in de kerken mag worden geleerd, dan was deze ellendige mist-situatie niet ontstaan. Dan wisten we precies waar we aan toe waren.

Een van de aantrekkelijke momenten uit de brief van de kerkeraad van de synodale kerkeraad van Almelo was de daarin opgenomen duidelijke verklaring, dat er z.i. bij de bezwaarden en vrijgemaakten van uitholling van het genadeverbond géén sprake is. „Als wij letten op een getuigenis als de Verklaring van Gevoelen — zo leest men in die brief — vinden wij daarin ook niets dat o.i. in strijd is met het Evangelie”.

En na dit alles overwogen te hebben zeggen wij nog weer eens: aan de drie formulieren van enigheid hebben we genoeg. Daar hoeft geen woord bij. Ook en vooral als het gaat over verbond en doop.

C. V.

De taal der getallen

IIIb. Een rekenkundige bevestiging (vervolg)

De verdeling van de cijfers over de getallen van Num. 1 werd een vorig maal besproken. Vooral de merkwaardige verdeling van de derde cijfers in de getallen (de honderdtallen) leidde tot de conclusie, dat het zeer waarschijnlijk moet worden geacht dat de honderdtallen niet een gewoon vervolg zijn op de duizendtallen, doch een zelfstandige, een nieuwe groep getallen vormen. Deze conclusie ligt geheel in de lijn van de door Holwerda voorgestelde vertaling, waarin de „duizendtallen” geen duizendtallen meer zijn, doch aantallen familiegroepen¹⁾.

Deze gedachte kan nog verder met de getallen worden geconfronteerd. Voordat we daartoe overgaan schrijven we de gegevens der beide volkstellingen onder elkaar.

	Numeri 1	Numeri 26
Ruben	46.500	43.730
Simeon	59.300	22.200
Gad	45.650	40.500
Juda	74.600	76.500
Issaschar	54.400	64.300
Zebulon	57.400	60.500
Efraïm	40.500	32.500
Manasse	32.200	52.700
Benjamin	35.400	45.600
Dan	62.700	64.400
Aser	41.500	53.400
Naftali	53.400	45.400
	ab cde	pq rst

In het vorige artikel richtten wij de aandacht op de verzameling der eerste cijfers (de kolom, waaronder een a staat), de verzameling der tweede cijfers (kolom b) enz. Ditmaal letten wij, eerst weer voor Num. 1, op de getallen zelf, die voor iedere stam zijn opgegeven. Vergelijken we in elk getal het eerste en het derde cijfer, dan valt op, dat het verschil in de regel klein is: bij tien van de twaalf stammen bedraagt het 1 en bij de overige, Simeon en Gad, slechts 2.

Blijkbaar bestaat er een zekere neiging tot samen oplopen van de eerste en derde cijfers. Het is niet helemaal regelmatig, maar waar het eerste cijfer het grootst is (Juda) komt ook een groot derde cijfer voor. En waar het derde cijfer het kleinste is (Manasse) komt ook een klein eerste cijfer voor.

Wie probeert eenzelfde verschijnsel ook op te merken bij vergelijking van het eerste en tweede cijfer van ieder getal zal constateren dat het hier anders ligt: verschillen van 3 en 4 komen evenzeer voor als van 1 en 2. Nog meer variatie is er in de verschillen tussen de tweede en derde cijfers: verschillen van 0 tot en met 6 komen voor.

Is hiervan iets te begrijpen? In de eerste plaats zouden wij kunnen denken aan wat de vorige maal bleek: dat de eerste cijfers een groepering vertoonden en de derde ook, en wel rondom ongeveer hetzelfde gemiddelde. Toch is dit niet voldoende om het nu opgemerkte verschijnsel te verklaren: onder de eerste cijfers komt een 7 voor en onder de derde een 2, zodat wat dit betreft zelfs een verschil van 5 had kunnen optreden. Verschillen van 3 en 4 zouden, als er niets bijzon-

ders aan de hand was, enige malen kunnen optreden.

Hoe komt het dat het verschil toch bijna steeds 1 is, een enkele maal 2 en nooit 3, 4 of 5? Volgens de gangbare opvatting van de getallen valt hiervan niets verstandigs te zeggen, behalve dat het merkwaardig is. In de door Holwerda voorgedragen opvatting van de getallen echter is dit verschijnsel juist wat we moeten verwachten.

Als namelijk voor de stam van Juda moet worden gelezen 74 „familiegroepen”, samen 600 dienstplichtigen, dan ligt het voor de hand dat er in deze stam met veel familiegroepen vergelijkenderwijs ook veel dienstplichtigen zijn. En in de stam van Manasse met slechts 32 familiegroepen ook weinig dienstplichtigen. Dit leidt direct tot een groot derde cijfer bij een groot eerste en een klein derde cijfer bij een klein eerste. Dat bovendien de eerste en derde cijfers der getallen nog bijna aan elkaar gelijk zijn, komt zo uit door het feit, dat de „familiegroepen” gemiddeld juist omstreeks tien manschappen omvatten.

Dat een dergelijk samen oplopen als van de eerste en derde cijfers niet wordt aangetroffen voor bijvoorbeeld de tweede en derde cijfers, past ook geheel in dit beeld. Er is geen enkele reden om bij 49 familiegroepen meer manschappen te verwachten dan bij 51, hoewel toch het tweede cijfer van 49 aanmerkelijk groter is dan dat van 51. Het aantal familiegroepen wordt niet gekarakteriseerd door het tweede cijfer, maar door het eerste. En het aantal manschappen door het derde. Daarom is alleen een correlatie te verwachten tussen het eerste en het derde cijfer, niet tussen het tweede en het derde en ook niet tussen het eerste en het tweede. Juist dus overeenkomend met wat we meenden aan te treffen.

Proberen we ons weer af te vragen of dit alles niet toevallig zo ligt, dan moet worden opgemerkt, dat het bij een zo complex verschijnsel niet gemakkelijk in een getal is aan te geven hoe onwaarschijnlijk dit is. Zeker is, dat het nog een extra aanwijzing vormt bij de zeer sterke aanwijzing die we reeds in het vorige artikel vonden.

De steun voor de nieuwe opvatting van de getallen, geboden door de getallen zelf, kan nog eens algemener worden weergegeven in het volgende:

Hierboven hebben we de cijfers uit twee kolommen met elkaar vergeleken en terloops nog enkele tweetallen ter sprake gebracht. Het moet mogelijk zijn, elk tweetal kolommen op soortgelijke wijze te onderzoeken.

Maar aangezien we tien kolommen hebben, in de tabellen aangeduid met a, b, c... enz. moeten we, als we dit plan willen uitvoeren, beslist minder breedspakig worden.

De gehele boven gegeven beschouwing formuleren we daartoe als

$$ac + 14$$

ac wil zeggen dat het gaat over de cijfers, voorkomend in de kolommen a en c, dus over de eerste en derde cijfers van de getallen uit Num. 1.

+ betekent dat we, op grond van de besproken opvatting der getallen, een samenhang verwachten tussen de cijfers in de betreffende kolommen. Dus: kleine verschillen. Een — op deze plaats zou betekenen dat er geen reden was, zo'n samenhang te verwachten en dus: grotere verschillen.

14 is de som van de twaalf gevonden verschillen tussen de eerste en derde cijfers. Dus: $10 \times 1 + 2 \times 2$. Zijn de verschillen klein, dan zal hun som klein zijn. Zijn ze groter, dan zal ook hun som groter zijn. In één getal wordt hier dus iets weergegeven van de mate van samenhang van de cijfers in twee kolommen. Is deze som-van-verschillen klein, dan betekent dit een sterke samenhang.

Van elk tweetal kolommen vragen we ons nu af of er, volgens de nieuwe opvatting der getallen, een samenhang mag worden verwacht. Een + krijgen op deze wijze de combinaties:

1. ac om de in het begin van dit artikel uitvoerig aangegeven reden: het samenhangen van het aantal familiegroepen met het aantal dienstplichtigen,
2. pr om dezelfde reden,
3. ap omdat de getallen van de tweede volkstelling, hoe ook opgevat, zijn ontstaan uit de getallen van de eerste volkstelling en, over het volk als geheel genomen, in die tijd niet veel zijn veranderd,
4. ar omdat zowel a als r met p zijn gecorreleerd (2 en 3),
5. cp omdat zowel c als p met a zijn gecorreleerd (1 en 3),
6. cr omdat zowel c als r met a zijn gecorreleerd (1 en 4) of, anders gezegd, omdat de aantallen dienstplichtigen bij de tweede volkstelling weer zijn ontstaan uit de aantallen dienstplichtigen bij de eerste telling.

De kolommen d, e, s en t laten we buiten beschouwing; deze bestaan vrijwel geheel uit afrondingsnullen en zijn daardoor in dit verband niet interessant. Dan resteren nog de combinaties ab, aq, bc, bp, bq, br, cq, pq en qr, in totaal 9, die een — krijgen omdat er geen reden is te bedenken waarom deze enige correlatie zouden moeten vertonen.

Het toekennen van een + en — geschiedt dus geheel onafhankelijk van enige berekening, uitsluitend op grond van overwegingen, ontleend aan de opvatting der getallen volgens het voorstel van Holwerda. Een aardige toets voor deze opvatting zou nu zijn: na te gaan of inderdaad de som-van-verschillen bij de met + aangeduide combinaties in

het algemeen lager is dan bij de combinaties met —.

Na enig aftrekken en optellen vinden we:

ap + 11
ac + 14
cp + 15
cr + 18
pr + 19
ar + 22
aq — 23
cq — 23
pq — 24
qr — 27
ab — 29
bc — 29
br — 29
bp — 32
bq — 32

De combinaties zijn genoteerd in volgorde van toenemende som-van-verschillen. Het opvallende feit doet zich voor dat precies de zes combinaties met + de zes laagste sommen-der-verschillen hebben. Hoewel de samenhangen afzonderlijk bezien niet overtuigend zijn, doen zich toch de sterkste juist voor op die plaatsen, waar ze verwacht werden op grond van de door Holwerda voorgedragen opvatting van de getallen.

Hiermee stappen we af van de rekenkundige toetsing. Het was de bedoeling duidelijk te maken, uitsluitend met behulp van eenvoudige berekeningen, hoezeer de getallen uit Numeri zelf duiden op de wenselijkheid en mogelijkheid van een nieuwe vertaling en exegese. Het schijnt op basis van Holwerda's aanpak mogelijk een oplossing van de moeilijkheden te vinden, die het goed verstaan van de Bijbel bevordert; en die bovendien alle op dit vlak uitgebrachte kritiek die, dikwijls op brutale wijze, tracht aan het Woord van God afbreuk te doen, afdoend kan weerleggen. Veel van deze kritiek wordt gereduceerd tot kritiek op een vertaling, indien de in deze artikelen gesteunde opvatting kan worden aanvaard.

We hopen in een volgend, laatste artikel enige opmerkingen te maken over tot nu toe onbesproken bijbelse gegevens, om ook langs die weg de hier behandelde oplossing nader te toetsen.

Pasadena
Utrecht

C. van der Leun
J. C. van der Leun

¹⁾ Uit de mogelijke vertalingen van het woord „èlèt”: familiegroep, stamafdeling, clan, vendel... hebben wij in dit verband uiteraard geen keus willen en kunnen doen. Voor deze artikelen hielden we het bij „familiegroep”.

Zeker, het boek biedt in concreta op dit punt minder dan op het eerste gezicht lijkt, maar wát het biedt is van belang, vooral omdat hier de Dochter spreekt, die tien jaar oud was toen onze laatste Koning heenging.

Ook wanneer wij rekening houden met de neiging van de Hoge Schrijfster om de verhoudingen met haar naaste familieleden iets te idealiseren (een punt waar de historicus reeds qua professie, maar ook de eenvoudige lezer op verdacht moet zijn) blijkt toch één ding zo klaar: dat er vrede was in het klein gezin, éindelijk vrede en rust in het persoonlijk leven van de onstuimige grijsaard! In dit verband is opmerkelijk een schijnbaar heel gewoon fragmentje op pag. 22: „Moeder droeg er zorg voor, dat ik het hele jaar door vaders kamer van bloemen voorzag. Eerst plukken en dan schikken, dat was mijn taak. Wat was hij er altijd blij mee! Natuurlijk kreeg moeder ook haar deel”. De betekenis van deze woorden kán men eerst begrijpen, wanneer men weet hoe 's Konings gezinsleven vóór het huwelijk met Koningin Emma was geweest!

Even treft ons het feit dat de jonge Kroonprinses als meisje nog nét het laatste statiediner kon meemaken dat Willem III in staat was te geven: „De winter '89—'90 verliep vrij gunstig. Op 19 februari gaf vader op Het Loo een groot feestmaal. Alle gasten kwamen en vertrokken per extra-trein. Wat was dit een grote gebeurtenis in ons zo stille leven van toen! Ik mocht het begin van het diner meemaken. Het was de laatste maal geweest, dat vader onder de mensen verscheen”.

Nog treffender is hetgeen de Hoge Schrijfster ons meedeelt over de stervensnacht van de oude Koning (pag. 29), maar het meest menselijk is hetgeen de oude Koningin ons thans beschrijft over wat Zij zich herinnert over de uitvaart van Haar Vader: „Het plan bestond, dat ik vader uitgeleide zou doen tot aan de deur. Daarvoor moest ik een crêpehoed op hebben met een sluijer voor mijn gehele gezicht. Dit vooruitzicht verschrikte mij zo zeer, dat mijn zenuwen het niet volhielden. Ik moest in bed blijven met hoofd- en maagpijn. Hoe diep dit alles mij aangegrepen heeft, juist misschien omdat ik mij op die leeftijd niet kon uiten, bewees wel de maastok, die de eerste maanden na vaders overlijden nagenoeg geen groei aangaf, terwijl ik voordien en nadien geregeld en behoorlijk gegroeid ben”. (pag. 30).

Deze beschrijving is in alle korthed ontroerend. Hier krijgen oudere tijdgenoten en historici een antwoord, voor zover zij zich zo vaak hebben afgevraagd: wat moet de jonge Wilhelmina in die dagen gevoeld hebben in het groot, eenzaam Paleis, toen haar Vader stierf? Heeft ze begrepen wat er geschiedde en heeft ze geleden onder deze gebeurtenissen?

Maar in die dagen van rouw bleek ook dat Koningin Emma een echte moeder was, die én in veel gesprekken Haar Dochter steunde in Haar moeilijke ontwikkeling, én deze eerste aanraking met de dood aangreep, om Haar Dochtertje op de Opstanding van Christus te wijzen. In die droeve dagen moest het Kroonprinsesje van Koningin Emma het schone gezang leren:

Jezus leeft en wij met Hem,
Dood wáár is Uw schrik gebleven?
Jezus leeft en Zijne stem
Roept ook ons eens weer in 't leven,
Zal ons eens met eer bekleên,
Dit is onze troost alleen.

Jezus leeft, dit is gewis,
Waar ons pad ook heen moog leiden,
Zelfs geen macht der duisternis,
Niets zal ons van Jezus scheiden:
't Steunen op Zijn mogendheên,
Dit is onze troost alleen.

Jezus leeft, nu is de dood
Ons een ingang tot het leven,
Welk een rust in stervensnood
Zal dit woord ons harte, geven:
„Gij, o Heiland, Gij alleen,
Gij zijt onze troost alleen”.

Dat Koningin Wilhelmina Haar Vader nooit vergeten heeft, blijkt in dit boek wel heel duidelijk uit twee kleine gegevens.

Als de zuster des Konings, Sophie van Saksen-Weimar, in 1898 sterft, betekent dit een schok voor de jonge Koningin en Haar Moeder, niét alleen „om al de liefde die wij van haar ondervonden en omdat zij altijd met

Eenzaam maar niet alleen

VI: Wilhelmina over Willem III

Over onze laatste Koning, Willem III, weten wij niet veel. Alleen de Rotterdamse hoogleraar Prof. Mr. C. W. de Vries, schreef een heel bijzonder boek over hem: „Overgrootvader Koning Willem III”, het enige boek waarin wij over het Oranjehuis gedurende de vorige eeuw werkelijk worden ingelicht!

De Natie diende deze hoogleraar hiervoor dankbaar te zijn

Maar het is met de Natie tegenwoordig wat wonderlijk gesteld!

Wij vlaggen wel voor het Oranjehuis, wij hebben gaarne onze vrije dag op een nationale feestdag, en op de Communisten na is meen ik iedereen voor het Oranjehuis. Maar wanneer éindelijk één hoogleraar, met moeste vlijt, een boek schrijft over onze laatste koning, en wij niet langer worden lastig gevallen met frazes maar wij feiten onder ogen krijgen, wordt dit boek genegeerd en doodgezwegen. Het behoort tot onze nationale schande dat dit boek door Boekhandel de Slegte werd opgekocht, waar het bij stapels nieuw én tweedehands in de winkel stond, te koop voor de curieuze prijs van f 2,49. Wanneer nu enige ijverige studenten dit zeldzame boek voor deze spotprijs maar hebben aangeschaft, is de schade nog te herstellen, maar pijnlijk blijft deze zaak, en het is juist zulke zaken wel te overwegen!

Doodgezwegen werd dit boek, met volle medewerking van enkele staatsrechtshistorici, die het werk in de pers ongunstig beoordelen; maar bovenal: het lijkt er op of ons volk

liever via mythes en vlaggen, oranjestrikjes en vrije dagen met het Oranjehuis verbonden is, dan door concrete kennis! En dit laatste geeft Prof. de Vries in zijn boek. Men kan kritiek hebben op zijn werk, op inhoud en compositie, maar desondanks, het is een uniek boek, waaraan iedere Oranjeklant (dit woord is momenteel uit de mode geraakt, sinds ook de Oranjeliefde tot de „generationaliseerde” goederen behoort van na de oorlog!) zijn hart zou kunnen ophalen!

Belangrijk is dit boek, omdat wij er de waarheid over de Oranjes in kunnen lezen! Er is welhaast geen volk dat zó slecht is ingelicht over zijn Vorstenhuis als het Nederland! Terwijl in Engeland reeds lang de brieven van Koningin Victoria gepubliceerd zijn, (die meer dan tien jaar stierf ná Koning Willem III) staat het Nederlandse Volk vrijwel geen bron ter beschikking voor de levensgeschiedenis der drie koningen! Wij moeten het altijd maar weer doen met vage jubileumartikelen en aardige verhaaltjes over het verleden, en men vraagt zich af wanneer éindelijk de generatie zal opstaan die dáár genoeg van heeft!

Vanuit deze gedachte (waarop wij wellicht nog later terugkomen) is het te verstaan dat ieder gegeven over Koning Willem III ons welkom is. En wier gegevens, wier indrukken over hem zouden ons welkomer zijn dan die van Zijn eigen Dochter? Iedere toekomstige biograaf, iedere wékelijke Oranjefriend zal daarom dankbaar zijn voor hetgeen het boek van Koningin Wilhelmina ook op dit punt biedt:

haar heldere verstand met raad en daad voor ons klaar stond" maar allereerst schrijft de Hoge Schrijfster: „Wij waren diep bedroefd dit laatste van vader te moeten missen". (pag. 84).

Aan het einde van Haar boek komt nog éénmaal Koning Willem III ter sprake, wanneer de Hoge Schrijfster de radiorede memorieert waarin zij de abdicatie meedeelde. Zij schrijft: „Op de twaalfde mei, datum van de inhuldiging van mijn vader in 1849, deed ik dit voor de radio". (pag. 429).

* * *

Ieder vakman, ieder geïnteresseerd mens moet ook met kleine gegevens verheugd kunnen zijn, omdat ook deze nodig zijn om een aspect van de werkelijkheid te leren zien en begrijpen.

Ik trachtte aan te geven dat hier sprake is van belangrijke gegevens, maar ik erken, ze raken slechts kleine facetten.

Dat moet ook de Hoge Schrijfster zelf gevoeld hebben. Zij geeft geen beeld, geen karakter van Haar Vader; Zij tekent ons Hem niet in Zijn machtige, opbruisende, half-Russische persoonlijkheid, vol elkaar afwisselende toorn en goedmoedigheid, waardoor Hij zowel de reputatie van *angstwekkend* verwierf als de bijnaam *Willem de Goede*.

Ergens moet de Hoge Schrijfster dit gevoeld hebben, duidelijk begrepen hebben, zo toen zij op pagina 30 schreef: „Uiteraard kan ik van vader geen karakterbeschrijving geven en nog minder is het mij mogelijk weer te geven wat er in zijn diepste wezen is omgegaan en leefde. Op de leeftijd, die ik toen had, was het zeker niet mogelijk daarin door te dringen. Wel weet ik in zeer algemene zin, dat ik, wat aard en inborst betreft, in vele opzichten op hem gelijk, doch het zouden slechts gissingen zijn, indien ik daarop verder inging".

Zo érgens dan wordt hiér de taak van de historicus indirect aangegeven: *gissingen toetsen; vermoedens aan de hand der stukken beoordelen; gevoelens, die de tijdgenoot of de bewuste persoon zelf nauwelijks vaag vermoedt, nader onderzoeken!*

Hier wordt ons nog eens aangegeven waarom ons Vólk belang heeft bij een Oranjehuis, waarvan het de geschiedenis concreet kent, opdat wij weten waarom de Oranjes van de vorige eeuw zó en niet anders ons hebben geregeerd!

Wie was hij, onze laatste Koning? Wat moeten wij denken, als wij ook zijn graf te Delft bezoeken en ons hem in herinnering brengen?

Ook dit boek van Zijn Dochter, Koningin Wilhelmina, maakt ons duidelijk dat het tijd wordt dat ons Volk, via grondig historisch onderzoek, in aanraking wordt gebracht met de Oranjevorsten van de vorige eeuw!

Want liefde zonder nuchtere kennis ont-aardt in mythe, in fantasie die op vaag „geloof" berust!

(Wordt vervolgd)

G. Puchinger.

KERKNIEUWS

1834 — ULRUM — 1959

Honderd vijf en twintig jaar Afscheiding

Op 13 en 14 oktober a.s. hoopt de Geref. Kerk van Ulrum de Afscheiding onder Ds Hendrik de Cock A.D. 1834 te gedenken. Daartoe zijn twee vergaderingen belegd, resp. 13 oct., met als spreker Prof. J. Kamphuis, over: „Wederkeer door afscheiding"; en 14 oct., met als spreker Prof. C. Veenhof, over: „Afscheiding door Wederkeer". De vergaderingen beginnen om 7.30 uur n.m.

BETALING ABONNEMENTSGELDEN

1 april begon de nieuwe jaargang van ons blad. We verzoeken onze abonné's die per jaar betalen f 10.—, en zij die per halfjaar betalen f 5.— te willen overmaken op onze postrekening 233117, t.n.v. Drukkerij Steenberg, Zeist met vermelding OPBOUW.

Ter voorkoming van de hoge incassokosten vertrouwen we dat U aan ons verzoek wilt voldoen.

De Administratie.

Met David onder de leden

van Ad den Besten

*Met David onder de leden
lopende door de nacht,
zingen, biddend om vrede
voor Gods geslacht;*

*roepen om redding, waar de
duisternis wast, de vloed
wegbidden van de aarde
en uit het bloed;*

*de vijand en zijn goden
zingende tegengaan
en midden tussen de doden
de dood bestaan.*

*David. — Maar wie is deze
die in de duisternis
een ander loopt te wezen
dan die hij is?*

*Hij staat op wankle voeten
opeens buiten het heil
zichzelve te ontmoeten,
de goden veil, —*

*een vijand die zich verkleedde,
hij komt naakt aan de dag;
maar hij bidt nóg om vrede,
bidt voor zichzelf om vrede, —
de dichter onder zijn leden
zegt dat het mag.*

Uit: *Het Landvolk, gedichten door Ad den Besten, Guillaume van der Graft, Muus Jacobse, J. W. Schulte Nordholt en Jan Wit* (Amsterdam, Uitg. Mij. Holland, 1958), p. 55.

Met David onder de leden...; „het klinkt alsof 't een ziekte is'¹⁾: met David behept, met de David-koorts behept, moeten zingen in den nacht, in den geestelijken nacht waarin de demonen goden zijn die het gevecht op leven en dood strijden met Gods geslacht, en dan zingende en biddende den vijand tegengaan en den dood, en overwinnen... Zó vereenzelvigd de dichter-berijmer zich met zijn stof, met David zelf. Maar dan overvalt hem plotseling de schrik van de zelf-herkenning: hij speelt maar alsof, en is niet wie hij is. Hij staat opeens zonder houvast: de dood staat op in zijn bloed, de goden grijzen hem aan, en hij weet zich voor hen veil, te koop... Hij is zelf een vijand die dit werk niet doen mag, of mag het tóch? Is zijn bidden met David lege en dus schuldige imitatie? In dit heel persoonlijk conflict blijft hij bidden om vrede, maar nu allereerst voor zichzelf. Al zegt de dichter in hem, dat het mag. Omdat het bloed kruipt, waar het niet kan gaan.

De herdichting van Davids psalmen is voor Den Besten een spel op het hoogst denkbare niveau, maar tegelijk een geestelijk gevecht op leven en dood. De spanning daarvan verraadt zich ook in den bouw van het vers. Er is een duidelijke scheiding tussen twee helften: drie strofen van bijna adorerende vereenzelviging, als het ware samengetrokken in den naam David die aan het begin van de vierde tevens het keerpunt vormt; en drie van twijfel en strijd. Zomin nu als de dichter uit zijn strijd komt, komt het vers tot zijn rust. In de laatste strofe keren de rijmklanken van de eerste en min of meer ook de titel, terug; maar twee extra regels verstoren het evenwicht van deze cyclische afsluiting. Ze accentueren tegelijk den existentiëlen inzet van dit dichterlijk bedrijf. Meer dan in enig ander gedicht uit dezen „profanen" bundel van de vijf hervormde psalmbewerkers openbaart zich hier de geestelijke achtergrond van hun herdichtende berijming.

J. Bosch

¹⁾ aldus C. Ouboter in zijn artikel *Vermomd als Landvolk* in het maandblad *Ontmoeting* van maart/april 1959, p. 195.

De ontvangst van Kroestsjef in de Ver. Staten

Alle kranten hebben veel medegedeeld over het bezoek van de russische dictator aan de Verenigde Staten van Amerika. Wij willen de nieuwsdienst van de dagbladen niet verbeteren of aanvullen. Wat wij willen is niet anders dan van enkele publieke reacties in Amerikaanse bladen, op de uitnodiging en de komst van de russische leider, de aandacht vestigen, om te eindigen met een opmerking van Eisenhower over deze reacties, een opmerking die hij op de persconferentie te Washington, 18 september j.l. maakte, als antwoord op een vraag van een der journalisten.

We doen dat, om dat deze en dergelijke persreacties, waarvan wij een enkel voorbeeld willen geven, en niet minder de uitlating van Eisenhower, merkwaardig genoeg zijn om er niet aan voorbij te gaan. Zij zijn typerend voor de mentaliteit, om niet te zeggen voor de „geest” van het Amerikaanse volk in deze tijd. Dat volk, het moge dan zijn wat het is, dat op zulk een belangrijke plaats in dit moment van de wereldgeschiedenis is neergezet. We zeggen dit woord „neergezet” zeer bewust. Belijden we niet, dat de wereldgeschiedenis niet wordt gemaakt door mensen, maar door de Allerhoogste? Dat Zijn Raad zal bestaan?

In de eerste plaats citeren we wat het lid van de Amerikaanse Senaat, de heer Dodd, heeft gezegd volgens de United Press Int. van 13 augustus. Hij zei o.a.: „Ik hoop dat wij gedurende Kroestsjefs bezoek, de kerkklokken in het land zullen horen ter in memoriam van de vermoorde miljoenen achter het ijzeren gordijn”. „Ik hoop dat er publieke gebeden zullen worden gehouden voor de bevrijding van de gebonden volken”. Verder sprak deze senator de hoop uit, dat de Senaat „nimmer zou worden vernederd” om te worden bijeengeroepen in een verenigde zitting, beledigd om Kroestsjef te horen. En hij drong er bij het Amerikaanse volk op aan zich „beleefd maar zwijgend” te gedragen gedurende het bezoek. „Laat geen gejuich voor de rode dictator opgaan en laten er geen massa's op de been zijn om hem te begroeten; laat er geen vleiery en geen bloemen zijn”. Deze zelfde heer Dodd noemde de uitnodiging die aan Kroestsjef was gericht om Amerika te komen bezoeken, „benauwend mis”. De Sovjet premier is volgens Dodd „de beul van de Oekraïne en de „slager van Boedapest”.

David Lawrence schreef in de Florida Times-Union, Jacksonville, 7 augustus, dat wanordelijke demonstraties niet dienden te worden gehouden. Zulke demonstraties zouden uitsluitend tot gevolg hebben dat over de hele wereld kritiek zou worden gemaakt op het Amerikaanse volk omdat het niet zo beleefd was jegens de Sovjet Premier als het russische volk was jegens vice president Nixon. Maar binnen de Ver. Staten, zo ging hij verder — heel anders dan in de Sovjet Unie — waar elk ding door de regering wordt gecontroleerd, heeft het volk grondwettelijk recht van spreken. Het heeft het recht om, als het dat wil, vreedzaam met spandoeken en borden op straat zijn denkbeelden tot uitdrukking te brengen.

Het „Comité van één Miljoen Patriotten”, Pasadena, Californië, heeft zich gericht tot allen „die met vrees en verachting de uitnodiging en de aankomst aan onze kusten zien” van... en dan komen de volgende benamingen: de slager van Boedapest, de beul van de Oekraïne, de doodslager van onze vliegeniers, de cipier van duizenden Amerikanen, de moordenaar van het woud van Katijn, — de verbreker van alle overeenkomsten en verdragen, de Absolute Tzaar. Tot allen, die met vrees en verachting de aankomst van Kroestsjef tegemoet zagen werd gezegd:

aangezien de enige grens tussen Moskou en Washington vandaag is, dat de Sovjets onvoorwaardelijke overgave willen; en

aangezien alleen flinkheid van het Westen de wereld zal redden van een volgende wereldoorlog; en

aangezien de leiders van het Kremlin helemaal geen bezoek aan Amerika behoeven te brengen om onze maatschappelijke toestanden te leren kennen, daar deze laatste hun

door en door zijn overgebied door hun koeiers en geheime agenten gedurende de laatste jaren van onbeperkte ondergrondse acties; en **aangezien** wij Amerikanen geen enkel ander middel hebben op dit moment, dan beleefd te zijn (op onze eigen manier) jegens de bezoeker die door onze eigen president is uitgenodigd;

daarom worde besloten, dat wij hem willen verwelkomen met gedachtenisdiensten in al de kerken, die tegen de Communistische conspiratie zijn, met gebeden voor hen, die gemarteld en verbannen zijn gedurende de laatste jaren en voor hen, die zullen lijden in de toekomst als wij ons gewonnen geven aan de Communistische manier van vrede hebben; en **eveneens** worde besloten,

dat in al de steden van zijn route een prachtige begroeting worde voorbereid, en wel in de vorm van een lange stoet van rouwrijtuigen, van buiten versierd met lijsten van de aantallen mensen, die vermoord en in de gevangenis geworpen zijn, uit al de veertien landen die onderworpen en in slavernij gehouden zijn in de laatste jaren; en **voorts** worde besloten,

dat die Amerikanen, die toevallig op straat de rij moeten passeren hun ruggen zullen toekeren naar de Tyran van de twintigste eeuw. Het geheel eindigt met een oproep tot de Amerikaanse patriotten om in hun steden welkomst-comités ter ontvangst van Nikita Kroestsjef op te richten op de manier als boven beschreven en deze oproep voorts overal, waar zij kunnen, zoveel mogelijk bekendheid te geven.

Dr Carl Mc Intire, de voorzitter van de Intern. Raad van Christelijke Kerken, ontbreekt niet bij hen die zich sterk tegen de uitnodiging en de komst van de Sovjet Premier hebben uitgesproken. Van hem is o.a. de uitspraak: „De uitnodiging van de President tot Kroestsjef verdient de sterkste tegenstand van het Christelijk volksdeel van ons land. De weerstand tegen dit bezoek zou zo groot moeten worden dat Kroestsjef zijn voorgenomen bezoek zou afzeggen, zoals hij heeft gedaan met Zweden”.

Wij eindigen deze kleine bloemlezing, die we grotendeels hebben gehaald uit het vele dat de Christian Beacon van 20 augustus schreef.

Tot slot een paar opmerkingen van president Eisenhower.

Aan de president werd o.a. de volgende vraag gesteld op de bovengenoemde persconferentie. „Mijnheer de President, nu miljoenen Amerikanen de heer Kroestsjef zien op de televisie en kennis nemen van zijn klaarblijkelijke overtuiging en ernst als hij spreekt, en eveneens van tijd tot tijd van zijn vriendelijkheid en de warmte van zijn persoonlijkheid, denkt U niet, dat sommige Amerikanen de gedachte zullen krijgen, dat Kroestsjef tenslotte een aardige en goede kerel is; en denkt U niet dat misschien listiglijk het algemeen gevoel van oppositie tegen de hele zaak van het Communisme zal worden verzwakt en dat de mensen, althans psychologisch, ontwapend zullen worden?”

Wat antwoordde President Eisenhower op deze vraag?

Dit: ik denk dat onze hele beschaving, de hele theorie van vrij bestuur, is gebaseerd op het recht van iedereen om zijn inzichten op elke manier die hij zelf wil aan het Amerikaanse volk voor te zetten.¹⁾

En ik denk dat het Amerikaanse volk sterk genoeg is om deze man of elke andere man, te zien en te horen en daarna in staat is om zijn eigen beslissingen te nemen.

En, tenslotte, nu u spreekt over Communisme tegenover vrijheid, nu raakt u toch wel aan de uiterste diepten van overtuiging in de harten van vrije mensen, en ik geloof niet, dat meesters van het woord en grote, ernstige verschijningen, of iets anders, het Amerikaanse volk lang zullen kunnen misleiden.

Even later antwoordde Eisenhower op een vraag omtrent het verschil tussen het bestuursstelsel in Amerika en de Sovjet Republiek dit: Wij hebben hier een regeringsstelsel, dat is een systeem van bestuur, en het is geen vraag dat tenminste de toegewijde communisten er door en door in geloven. Zij

gelooven, dat het een stap is, een progressieve stap in de lange tocht van de beschaving. Wij geloven dat niet. Wij hebben eigenlijk geen systeem. Wij hebben een leefwijze.²⁾

Wij zijn er op uit om elk individu het maximum aan vrijheid te geven opdat hij zichzelf ontwikkelde en de regering is werkelijk een hulp voor het individu en niet een totale directeur ervan.

Toen de vraag werd gesteld of de President enig commentaar had op de publieke ontvangst die Kroestsjef was ten deel gevallen, antwoordde de President:

„Neen, niet bijzonder. Er was, ik dacht, er waren grote mensenmenigten op de been. Daar waren vele mensen die natuurlijk belangstellend waren om deze man, deze individu, het hoofd van een regering te zien, een man wiens naam zo vaak in de koppen van de kranten heeft gestaan.

Maar naar mijn mening toonden de mensen een zekere gereserveerdheid, die heel natuurlijk is, omdat wij allen vragen hebben gehad omtrent de hele situatie op de wereld, die veel ongemak veroorzaakt en ik geloof niet dat de een of andere extreme overtuiging tot uitdrukking behoort te worden gebracht, noch op deze noch op die manier”.

Wij merken op.
God regeert de wereld. En Hij doet dat door de dienst mensen. En de kerk heeft, zoals we allen weten, als eerste en grote politieke roeping het gebed voor allen die in hoogheid zijn gezeten. Voor Eisenhower en zijn raadslieden! Kunnen zij de goede weg vinden in de ontzaggelijke verschuiving van posities, die als een wervelstorm in onze eeuw over de aarde gaat? Wat wijsheid zullen ze hebben als zij niet denken en spreken naar het Woord? Hoe hebben we de HEERE te bidden of Hij zijn Woord in Amerika niet wil wegnemen. Het is er. Hier en daar klaarder dan wij wel denken. Maar er is óók enorm veel menselijke, humanistische wijsheid, ook ten aanzien van de denkbeelden omtrent de „vrijheid”.

J. Meester.

¹⁾ Well, I think our whole civilization, the whole theory of free government, is based upon the right of anyone to present his views in any way he pleases to the American public.

²⁾ Now we have here a system of government, it is a system of government, and there is no question that at least the dedicated Communists believe in thoroughly. They believe it is a step, it is a progressive step in the long march of civilization. We do not. We do not have a real system; we have a way of life. U.S.A. Inf. Service, Vol. 1959, No 71.

BOEKBESPREKING

Wereld zonder vaders

Het boekje van prof. dr. H. R. Müller-Schwefe „Die Welt ohne Väter”, in '57 in Hamburg verschenen en in '58 in Nederlandse vertaling (door ds W. Kreuzen), heeft een goede pers gehad. Dat is aangenaam voor auteur, vertaler en uitgever. De auteur is een geleerd man en een duidelijk Christen. Het boekje heeft als ondertitel „Een schriftuurlijke benadering van het probleem der gezagscrisis”. De Duitse uitgave heeft als ondertitel „Gedanken eines Christen zur Krise der Autorität”.

Het is mij niet goed helder geworden, waarom de vertaler als titel gekozen heeft „De wereld heeft geen vader”; want de auteur heeft het over een wereld zonder vaders. Dat is iets anders. In een woord vooraf schrijft de auteur over een toneelstuk, waarin de huidige situatie geschetst wordt als een „van de Vader verlaten zijn” — Vader met hoofdletter. In hetzelfde woord vooraf betuigt de schrijver zijn instemming met het bedoelde toneelstuk van Gottfried Benn: „Wij leven in een wereld, waaruit de verbondenheid met de vader verdwenen is” — vader met kleine letter. Dat is niet bij vergissing gebeurd: even verderop lezen we: „Maar we blijven, ook als verlatenen, op hem (kleine letter) betrokken. Ja, we hunkeren naar Zijn (hoofdletter) nabijheid, naar de geborgenheid bij vader (kleine letter); want zonder verering is de mens niet gelukkig”. Verder lezen we dat het toneelstuk symbolisch is: het beeldt een menselijke vader uit, maar wijst tegelijk naar de Vader in de hemel (hoofd-

letter). En het woord vooraf eindigt: „Zo wordt de relatie van de moderne mens tot de Vader beschreven als een crisisverhouding”.

Aangezien in de Duitse schrijftaal alle zelfstandige naamwoorden met een hoofdletter geschreven worden, moeten we in het afwisselend gebruik van kleine letter en hoofdletter een poging van de vertaler zien, om de bedoeling van de auteur te verklaren, vertolken. Stellig is de vertaler hier met overleg te werk gegaan. Mogelijk heeft hij inderdaad de eigenlijke bedoeling van de auteur gegrepen; in dat geval geeft de vertaling meer dan het oorspronkelijke, en is dit plus een verrijking. Maar nu moeten we nagaan, of deze verrijking ons inderdaad wel verder brengt: of dit afwisselend gebruik van Vader en vader ons duidelijk kan maken, hoe het nu zit met die gezagscrisis.

Nu wil het ons voorkomen, dat de auteur over de Vader in de hemel en over gezag en vaderschap op een bepaalde manier spreekt. Het is voortreffelijk, als mensen elkaar herinneren aan het recht dat de hemelse Vader op ons heeft. Maar dan mogen we verwachten, dat dit op werkelijk Bijbelgetrouwe manier gedaan wordt. Daarin worden we ten dele teleurgesteld. Ten dele: er zit iets aantrekkelijks in de verwijzingsgedachte, en vermoedelijk is ze niet filosofisch bedoeld. Wij moeten er evenwel aan denken, dat deze verwijzing (de menselijke vader verwijst naar de Vader in de hemel) in de geschiedenis wel eens tot moeilijkheid heeft geleid. A. Kuyper sr. heeft eens de opvatting gehuldigd, dat alleen God, de Vader in de hemel, werkelijk en eigenlijk Vader is, terwijl alle menselijke vaders dit niet werkelijk en eigenlijk zijn, maar slechts een afglans of gelijkenis met de eigenlijke Vader te zien geven. Deze opvatting is van wijsgerige oorsprong en is vroeger buitengewoon populair geweest in de preek. Ze lijkt ook stichtend in de goede zin. Maar ze is onwaar. Ze ligt in de lijn van een min of meer platonisch theologiseren, en dat is op zich zelf geen groot bezwaar: Plato heeft vele goede dingen gezegd. Ik meen dat hij nooit gezegd heeft dat het eigenlijk en werkelijk vader-zijn in de vader-idea te vinden is, en we weten niet eens of hij dat eventueel had kunnen zeggen. Maar de verwijzing, of iets dat daar sterk op lijkt, kende hij wel, en leerde hij ook. Een theologie van de verwijzing is wellicht „plus platoniste que Platon”, maar werkt met zijn schema en past dit toe op het Zijn Gods en de begrijpelijkheid daarvan; en ik vrees dat prof. dr. Müller-Schwefe, met al zijn goede bedoelingen, aan dit gevaar niet ontkomen is. Dat heeft tot onvermijdelijk gevolg, dat de absolute grens tussen God en schepping hier heel even wordt verflauwd. Daar komt nog bij, dat de verwijzer door zijn verwijzing oneigenlijk wordt; en dat is eenvoudig onwaar: elk menselijk vader is vader, werkelijk; en een schema van wezenlijk tegenover afgebeeld, dat aan het menselijk vaderzijn iets onwezenlijks geeft, doet te kort aan de erkenning van het vader-ambt. Als God een mens een ambt opdraagt, is dit ambt geen afbeelding of schijn of onwezenlijkheid of oneigenlijkheid.

Hiermee hangt iets samen, dat op het eerste gezicht van geheel andere aard lijkt te zijn. Müller-Schwefe spreekt overal van „vader” waar er een gezagsverhouding is. Dat wil zeggen, dat hij een ethisch ambt ziet, waar het niet kan zijn. Het vader-ambt is bij uitstek ethisch, en de vader is bekleed met vaderlijk gezag. Maar de auteur heeft het over vaders. Dat doet ons denken aan een theologische studie over het ambt van diakonos, en op het laatst waren ook de agenten van politie diakonen. Nu zijn zulke vertekeningen zelden zonder zin: in elk ambt heeft de mens dienend werkzaam te zijn. Maar bedoelde studie scheen toch wel sterk de neiging te vertonen, zowel het algemeen menselijk ambt als de bijzondere ambten met een blauw-en-goud kerkelijk verfje te overschilderen, en dan zijn de ambten niet goed meer zichtbaar. Misschien heeft dit verven iets te maken met de kerk als een heilig midden, die zich zelf kent en haar omgeving, de wereld; terwijl die wereld zich zelf niet kan leren kennen zonder de voogdelijke bijstand van die heilig-middenkerk.

Müller-Schwefe heeft het over vaders en spreekt dan over vaders in het gezin, over de man in het huwelijk, de meester in de school, de staatsman in de staat en de herder in de kerk. Daar zit natuurlijk iets goeds in, maar even zeker iets gevaarlijks. En het wil mij

voorkomen, dat dit gevaar werd opgeroepen door de oorsprongsfout, de verwijzingsgedachte: want als elk „soort” gezagsdrager vanwege zijn gezag vader is, dan moet men de man, de meester, de staatsman en de herder ook wel vader gaan noemen; en zo komen er werkelijk te veel vaders in de wereld. Een wereld zonder vaders is een nare zaak, maar een wereld met te veel vaders is ook niet zo deugdelijk en aangenaam.

Om kort te gaan: Müller-Schwefe heeft geen aandacht voor het beginsel van soevereiniteit in eigen kring, ambtelijk verstaan. Nu kan men ernstige vergissingen begaan bij de hantering van dit beginsel. Maar ernstiger zijn de fouten die men begaan móet als men dit beginsel niet of nauwelijks ziet.

Zulke fouten vinden we in „Wereld zonder vaders” in ruime mate. Ik laat nu daar, dat Jaspers, Freud en Nietzsche geïnterpreteerd worden op een wijze, die nergens naar lijkt (pp. 8—10). Maar het dunkt mij een tikje verbijsterend, als de auteur zelfs niet wakker wordt als hij van „vadertje Stalin” spreekt (10): deze titel immers, die een Nederlandse parallel heeft, doet onmiddellijk zien, dat de staatsman die zo wordt betiteld (indien dit terecht gebeurt) geen staatsman is, maar een vreemde figuur, die zijn ambt vervalst. (Dat Willem de Zwijger „vader des vaderlands” werd genoemd, ligt enigszins anders: daar hebben we te doen met een goedbedoeld stukje humanistenretoriek uit de tijd toen humanisten volkomen andere typen waren dan de huidige aanhangers van het humanistisch verbond).

In zijn beschouwingen over het gezin teert de auteur (evenals in zijn andere beschouwingen) uit de aard van de zaak op eigen ervaring. Daarom is het zeer de vraag, of zijn toorn tegen de kameraadschappelijkheid (13) ons Nederlanders, en speciaal ons Nederlandse calvinisten, wel iets te zeggen heeft. Het zou namelijk wel eens kunnen zijn, dat vooral Nederlandse calvinisten iets méér oog moesten hebben voor de waarde van het kameraadschappelijke in de relatie van ouders en kinderen. Men kan, ook in het gezin, ook wel eens al te vaderlijk zijn. Dan biedt zo'n gezin een leerrijk voorbeeld van iets dat ten minste zo bedenkelijk is als een wereld zonder vaders, namelijk een wereld met teveel vaderlijkheid. Een vader die nooit eens vacantie durft nemen van zijn vaderambt om met zijn jongen onder Gods oog te praten van mens tot mens en van hart tot hart — met zo'n vader is de jeugd opgelaten. „Zonen en dochters komen niet tot rijpheid als ze geen vader hebben”; accoord; maar ze komen zeer zeker nooit tot rijpheid, als ze wel een vader hebben, maar dan één die zich zijn vaderambt dermate persoonlijk toeëigent, dat hij zijn menselijkheid daarin laat ten onder gaan. De opmerkingen van Müller-Schwefe zijn oerdegelijk, en tegelijk hebben ze voor mij een ellendig wrang bijmaakje.

Wat het huwelijk betreft, waarin de auteur ook een stukje wereld-zonder-vaders ontdekt, daar ziet hij het gevaar in verzakelijking en ontwrichting. Het is merkwaardig, dat hij als gezonde toestand die situatie aanmerkt, waarin de man naar buiten treedt, „hinaus ins feindliche Leben” — en Müller-Schwefe schijnt er geen flauw idee van te hebben, dat deze romantiek bij uitstek ongeschikt is om ons een zuivere kijk op de huwelijksrelatie te geven. Rustig verheerlijkt hij in dit verband (17) de oorlog van 1870—'71, en het dunkt ons een zonderling soort vrijmoedigheid als we met betrekking tot de tweede wereldoorlog lezen, dat „we in 1941 in Rusland voor het eerst met vrouwen-, beter gezegd **wijven-**brigades, in aanraking” kwamen. In het begin van deze recensie noemde ik de auteur een duidelijk Christen. Hij zoekt, en daarom zal hij vinden. We krijgen echter op pag. 17 en 18 de indruk, dat hij zich van enige typisch Duitse (wellicht beter gezegd: pruisische of moffrikaanse) fouten niet heeft bekeerd en er vooralsnog zelfs niet over piekert.

Dat komt minder sterk uit in zijn beschouwingen over de school, al vrezen we dat de opmerking over het leraarsambt een bepaald on-Nederlandse klank heeft. Zodra hij echter over de staat gaat spreken, laat hij geen twijfel bestaan: „De moderne staat heeft stap voor stap zijn vaderlijk karakter verloren” (23); en in de uitdrukking „vadertje staat” beluistert hij een zeker heimwee. Maar wie de staat als „vadertje staat” ziet of terugverlangt, ziet eenvoudig de staat als staat niet meer. Typisch is de lof voor Frederik

Willem I van Pruisen en de critiek op diens opvolger Frederik II: de eerste werd als „de vader” geprezen, de tweede was „nog slechts(!) „de eerste dienaar van de staat”. Ik voor mij zou liever met die dienaar te maken hebben dan met die vader. Wanneer Müller-Schwefe het in zijn betoog over de staat heeft over „het Wezen Gods, Dat met Zijn Vadernaam wordt aangeduid”, en dat zijn representatie vond in de heer en koning, dunkt mij dit getheologiseer over het Wezen Gods hinderlijk profaan, en de aanduiding van die „representatie” (26) — dat is een schoon woord; maar al die schoonheid wordt beoedeld als we de er onmiddellijk op volgende zinsnede lezen: „naar een staat met vaderlijke trekken”. Spaar me!

Daarna komt de schrijver te spreken over het herderlijk gezag. Hij vindt dat de predikantenstand in diep verval is, hetgeen daaruit blijken zou, dat de predikant in het gunstigste geval de eerste dienaar der gemeente is. De auteur vindt dit helemaal verkeerd. We lezen evenwel in Lucas 22 : 27 „Ik ben in uw midden als een dienaar”. Ook op pag. 28 komt Müller-Schwefe ernstig in conflict met de Schrift: „Het ambt van herder en leraar betekent immers, dat het als in geestelijk vaderschap leiding mag geven aan de gemeente”. Wij vergelijken met deze stelling het woord van de Heiland: „Gij zult niemand uw vader noemen op de aarde, want Eén is uw Vader, Die in de hemelen is”, Matth. 23 : 9. Ik heb niets tegen domineeskinderen; maar het wordt mij vreemd te moede als ik de heer Müller-Schwefe hoor beweren, dat die kinderen aan het feit dat hun vader dominee was, „hun gefundeerd oordeel en dat waakzame verantwoordelijkheidsbesef” ontleenden. Ik meen dat men de rechte waardering voor dominees en domineeskinderen met dergelijke beschouwingen de grond in boort.

De paus een pseudo-vader(29); en Luther overdreef niet, toen hij de paus de antichrist noemde (29). Deze beide stellingen zijn al dwaas genoeg, maar het kan nog erger: Luther had niet de moed, zelf een geestelijk vaderschap op te richten, hij liet de vaderzetel in de Lutherse kerk onbezet, en dat betekende dat hij een leemte liet bestaan! Op pag. 30 bemerken we, dat de auteur niets moet hebben van de autonomie van plaatselijke kerken — en we verbazen ons niet meer. Op dezelfde pagina vinden we iets, dat ons toch nog weer in de hoogste verbazing brengt: Müller-Schwefe gebruikt het woord „mondigheid”. Wat hij ermee op het oog heeft, is een raadsel, want zijn boekje doet weinig anders dan de eerbied voor de Christelijke mondigheid afbreken. Op pag. 30 oefent hij vinnige critiek op Karl Barth; maar ik moet zuchten: non tali!

Op pag. 32 lezen we iets over het verlangen naar de biecht; en op pag. 70 vinden we een stevige aanprijzing van de biecht, en dat nog wel in verband met mondigheid en levensheiliging: „Op zijn weg naar mondigheid en levensheiliging moet hij (t.w. de individuele Christen) behoed en geleid worden door een ander lid der gemeente, dat hem deze geestelijke leiding geeft”. Müller-Schwefe vindt de roep om vernieuwing van de biecht een goed teken. Hij heeft oog voor de gevaren die hier dreigen, met name een valse vaderbinding.

Ik wil niet alle bezwaren noemen die ik tegen dit wonderlijke boekje heb: dan zou ik nog ettelijke kolommen moeten vullen. Hier en daar vinden we goede opmerkingen: o.m. die betreffende de vervreemding tussen mens en medemens, 58; een rake aanduiding van de betekenis van de Christelijke overlevering en de lijn der geslachten, 67; een nuchtere beschouwing over de wijze van, eventueel het ontbreken van organisatie in het kerkelijke, 71; de vermelding van de vrome angst, 43. Daartegenover staan dan weer heel bedenkelijke thesen, zoals die van het gezag der protestantse „heiligen”, 71; de vreemd wisselende wijze waarop de auteur van „mondigheid” spreekt; en de zonderlinge tijdstheologie op pag. 55.

Maar wat mij het meest verwondert is dit: ofschoon de bezwaren die ik tegen dit boekje heb bijkans ontelbaar zijn, meen ik een soort geestverwantschap te proeven op ogenblikken, wanneer de auteur a.h.w. even uit zijn rol valt, even geen Pruis is. Het schijnt wel zo te zijn, dat men iemands geestverwant kan zijn en tegelijk tegen ongeveer al zijn opvattingen groot bezwaar hebben.

Niettemin, prof. dr. Müller-Schwefe staat zich zelf ontzaglijk in de weg. Hij doet mij

denken aan die man, die diep en oprecht gereformeerd was, en tevens de term „prachtkerels” gebruikte ter aanduiding van jonge mannen, die hun leven voor hun vaderland hadden gegeven. Zijn dat prachtkerels? Zouden ze zelf prijs op deze titel hebben gesteld? Zit er niet iets werelds in aanduidingen als „een degelijk man”, „een principiële vent” en dergelijke? Wij struikelen allen in veel, Jac. 3 : 2, vgl. 2 : 10. Dat de mens zondaar is, is niet alleen erg, maar ook altijd ietwat belachelijke. Wie zich zelf een beetje leert kennen bij het licht van de Schriften, zal zichzelf niet alleen schuldig, maar ook belachelijk gaan vinden. Al die degelikheden en stoerheden, waarover Müller-Schwefe het zo druk heeft, zijn vooral lachwekkend — en hij merkt het niet. Is er niet iets belachelijks in, als we aan het eind van een dag moeten erkennen, ook op die dag veel gezondigd te hebben? En zijn de ideeën over prachtmensen en principiële kerels en stoere calvinisten niet zeldzaam lachwekkend en bespottelijk?

Müller-Schwefe doet zich in zijn boekje „Wereld zonder vaders” kennen als een oprecht Christen; maar ook als een romanticus en een Pruis, en een vereerder van degelijkheid die alleen in opgewarmde fantasie bestaat.

Een opmerking ten besluite. Na het doorlezen en herlezen van dit boekje ontdek ik met enige schrik, dat er op de linker-flap de gebruikelijke humbug wordt gegeven; daaraan zijn we al zó gewend, dat we er niet raar meer van opkijken. Maar even trof me het begin, luidende: „De Wereld heeft geen Vader”: Wereld en Vader beide met een hoofdletter. Ik wens dit boekje niet al te veel lezers; wie het lezen, moeten het beslist niet secuur doen: dan word je er gek van.

K. J. P.

PERSSCHOUW

De Utrechtse Besluiten

Onder dit opschrift schrijft Ds Visee in de Kamper Kerkbode het volgende:

De generale synode van Utrecht heeft besloten de Vervangingsformule buiten werking te stellen en voorts een tweetal deputaten te benoemen, voor welke zij toegang zal vragen op een eventuele synode onzer kerken om haar met dit besluit ook persoonlijk op de hoogte te stellen en een verzoek om samenspreking over te brengen.

De feiten

Dat betekent: hoe men het ook keert of wendt de vervangingsformule bestaat niet meer. In 1946 had een generale synode deze formule opgesteld ter vervanging van de in 1942 gedane leeruitspraak over het genadeverbond. Deze laatste uitspraak was daarmee vervallen en teruggenomen, de Vervangingsformule die daarvoor in de plaats kwam, is thans ook van de baan.

Het besluit viel met algemene stemmen. Slechts een van de praeadviseurs, prof. dr. D. Nauta, stemde tegen.

De leeruitspraak 1942 en de vervangingsformule 1946 zijn gebleken niet meer te zijn dan een bloem des velds: de wind is daarover gegaan en ze is niet meer en haar plaats kent haar niet meer.

Hetis duidelijk: bij deze begrafenis plengen wij géén tranen.

Verandering in de situatie

Door dit besluit der synode is er het een en ander veranderd. Wanneer vandaag iemand in de synodale kerken bezwaren heeft tegen de stelling dat men het zaad des verbonds moet „houden voor wedergeboren en in Christus geheiligd”, dan kan hij deze bezwaren niet meer per gravament tegen 1942 op de kerkelijke vergadering brengen; evenmin zulk een gravamen indienen tegen de vervangingsformule 1946. Zulk gravamina zijn „gegenstandslos” geworden want dat is officieel niet meer de leer van de synodale kerken. Deze leeruitspraak en de vervangingsformule zijn weg.

En wanneer daar enig lid ener kerk bezwaren heeft tegen leringen van zijn predikant en bij de kerkeraad of een meerdere vergadering tegen die predikant een aanklacht indient — leringen over het genadeverbond, de doop, de beschouwing en de behandeling van de kinderen des verbonds en dergelijke — dan

kan hij niet meer zeggen: wat mijn dominee leert is in strijd met de leeruitspraak-1942 dienaangaande of met de Vervangingsformule-1946, maar dan zal hij zich moeten beroepen op Gods Woord en op de Drie Formulieren van Enigheid.

En ook van onze kant is de situatie veranderd. *) Vóór de synode van Utrecht handelde een predikant, die anders leerde dan in de Vervangingsformule stond, in strijd met de gedane belofte, niets te zullen leren wat daarmee niet ten volle in overeenstemming is. Dat werd wel toegelaten. Maar dat gebeurde „clandestien”. Toen kon ik tegen elk lid ener synodale kerk zeggen: daarvoor heeft men mij geschorst, thans laat men het bij U toe. Maar na de synode van Utrecht mag ik zeggen: ik werd geschorst en mijn verklaring dat ik op de kansel, op de catechisatie, op het huisbezoek en tegenover ieder, die er mij naar vroeg de leeruitspraak bestreed. Uw synode heeft daarna die leeruitspraken in 1946 door een andere vervangen; thans is ook die tweede uitspraak teruggenomen en ziet ge nu niet hoe vóórs dit alles geweest is? Want de wet waarop ik geoordeeld werd bestaat niet meer.

Dat zijn de feiten.

Wanneer vandaag iemand vraagt wat de leer van de synodale kerken is en waaraan de ambtsdragers in de synodale kerken kerkelijk gebonden zijn dan moet het antwoord luiden: aan de Drie Formulieren van Enigheid. We hebben daarbij de andere leeruitspraken-1942 even buiten beschouwing gelaten.

Beoordeling

Voordat we nu deze zaak verder beoordelen, moet ons een enkel ding van het hart.

Dit: 1e. dat we geschrokken zijn van enkele reacties in onze eigen vrijgemaakte kerken op de voorstellen, die ter synode van Utrecht tot de bekende besluiten leidden. We noemen er enkele: „Al mocht de synode besluiten, wat haar hier door de commissie wordt voorgesteld, dan zijn wij in werkelijkheid geen stap verder gekomen. Het enige is, dat de wederzijdse posities er door in de mist zijn komen te liggen”. Een ander schreef over: „camouflage en volksverdomming”. Een volgende: „dit is een bankroet van het leergezag in de gebonden gereformeerde kerken; hier is nu het jammerlijke fiasco van de door Christus verleende autoriteit aan synoden”. „Ik aarzel niet te zeggen op het standpunt van de synodale uitspraken zelf, na te lezen in de Acta van 1946, art. 197 en art. 229: hier is zwendel in profetische leeruitspraken, afgekondigd in de Naam des Heren, met de door Christus verleende profetische autoriteit. Dan is de paus te Rome meer kerel. Die heft echt geen bindingen op”. „Dit is niets dan pure utiliteitspolitiek”. „Ik denk en niet over ooit mijn gemeente, dat is de gemeente van Christus, te onderwijzen in de dogmatische kolder en kuyperiaanse constructies over verbond en doop en over de betekenis van de sacramenten. Ik zal die bestrijden op de kansel, op de catechisatie, op het huisbezoek. Confessionele overeenstemming! Tussen ons en hen ligt de confessie, ligt de Schrift, zeide de synode van 1946. Is dat nu waar of niet? Wanneer het niet waar is, neem dan met haast die leeruitspraken terug, en wanneer het wél waar is, laat ze staan, handhaaf het bindend karakter en knoei niet met de van Christus verleende profetische autoriteit!”

Ik volsta met deze bloemlezing.

Ik kan de broeders daarin wél verstaan.

Maar ik zou toch wel willen dat we wat rustiger bleven.

Terwille van broeders en zusters in onze kerken.

En terwille van broeders en zusters in de synodale kerken, die te goeder trouw menen dat de steen des aanstoots nu toch wel is weggenomen.

We zijn toch niet bang?

De positie van de Gereformeerde kerken staat en valt toch niet met de vraag of ze aan de overzijde die vervangingsformule nog hebben, ja dan neen?

Laten we oppassen voor gróte woorden.

Ze worden het meest gebruikt door zwakken.

2e. Er is nog iets. Als ik me niet vergis kon het wel eens wezen dat de besluiten van Utrecht een vrouwen-crisis oproepen in onze eigen kerken. Ik heb mijn oor op de schooldag en op een reisje buiten Kampen te luisteren gelegd. Aan de ene kant hoor je: „niets veranderd”. Aan de andere kant zijn er, die met de beslissing tot op zekere hoogte

wel ingenomen zijn. En dan hoort men: die gaat. Of: hij wordt nu wel synodaal. Zelfs heb ik al horen uitspreken dat iemand uit onze kring ernstig in aanmerking komen zou voor een benoeming in de vacature aan de Theologische Hogeschool-Oudestraat.

Laten we nu toch de duivel geen kans geven. Niet ongegrond wantrouwen voet geven.

Zouden we niet eens liever afwachten, hoe de reacties zijn binnen de synodale kerken zelf? Wat werken de Utrechtse besluiten daar uit?

Het zou toch wel eens kunnen blijken dat de terugname van de Vervangingsformule daar nog een staartje heeft. Dat de vraag rijst: maar als deze formule nu kan worden teruggenomen — hoe dan ook (waarover straks meer!) — is het dan wel juist en recht en broederlijk en kerkelijk en christelijk geweest om deze „leer” zo veel ambtsdragers te schorsen?

Het zou kunnen wezen dat de gewetens daar ontwaken: we hebben een dwaasheid in Israël gedaan!

Daar mogen we toch om bidden?

Neen, ik bid niet of we maar weer gauw hutje bij mudje bij elkaar in één kerk mogen zitten.

Zó niet.

Maar zou de HEERE niet machtig zijn en willig op het gebed van zijn volk de gewetens te doen ontwaken?

Laten we oppassen niet voor de muren en poorten van synodale kerken te zitten als Jona voor Ninevé!

Het zijn onze broeders.

Al hebben ze groot kwaad gedaan.

En het zou reden tot blijdschap geven als dat toch werd ingezien.

Intussen: er blijven ook als we ons houden aan de naakte besluiten vna Utrecht, aan de tekst, nog vragen genoeg over.

Daarover in een volgend artikel.

Zo de HEERE wil.

*) Tot dusver kon ik op de catechisatie zeggen: aangaande verbond en doop moet in de synodale kerken worden geleerd wat in 1946 werd vastgesteld. Zou ik dat nu zeggen, dan zou ik onwaarheid spreken.

Het is te hopen, want het is eis, dat onze kritiek op de Utrechtse besluiten waar en waardig zal zijn.

C. V.

Gereformeerde Scheurkalender 1959

onder redactie van Ds W. Scheele te Arnhem
12e jaargang

HET GAAT GOED MET DE KALENDER!

Gelukkig hebben wij ook in het afgelopen jaar de oplage kunnen handhaven. Onze „vaste klanten” lopen niet weg. Zij willen de kalender niet meer missen.

MEDEWERKING GEVRAAGD

Wanneer wij de oplage nog met ongeveer 3000 exemplaren zouden kunnen verhogen, zou dat van grote betekenis zijn voor de exploitatie. Wij weten, dat in sommige plaatsen nog weinig, of in het geheel niet, gewerkt wordt en zullen het zeer op prijs stellen, wanneer wij van de lezers aanwijzingen of adviezen mogen ontvangen betreffende de mogelijkheden in de plaats hunner inwoning. Schrijf ons eens, hoe naar Uw mening de verkoop kan worden opgevoerd.

BRUIDSPAREN

die ons een ondertrouwkaart zenden, zullen wij gaarne, zolang de voorraad strekt, gratis een kalender zenden aan „hun toekomstig adres”.

EVANGELISATIECOMMISSIES

Wij willen U gaarne van dienst zijn. Alle bestellingen van Evangelisatiecommissies, die ons

UITERLIJK DONDERDAG, 22 OKTOBER

bereiken, zullen worden uitgevoerd tegen een speciale prijs, die daarna **BESLIST NIET** gehandhaafd kan worden. Hetzelfde geldt voor **VERENIGINGEN EN INSTELLINGEN** die zich bezig houden met het **gratis verspreiden** van lektuur in kazernes, kampen, ziekenhuizen en sanatoria. **MOGEN WIJ SPOEDIG VAN U HOREN?**

Stichting „De Gereformeerde Dagkalender”
ARNHEM, POSTBUS 78